

Η δύναμη της παραπληροφόρησης, του Πέτρου Αργυρίου, 19/12/2010, [tvxsteam](#)

Αν το λένε οι ειδήσεις τότε πρέπει να είναι αλήθεια. Κάπως έτσι τελειώνουν όλες οι όμορφες ιστορίες. Από μια δυναμική αντίληψη πραγμάτων που ανανεώνεται συχνά με νέες ιδέες και πρόσωπα στο τέλμα των "θεσμών", των βαρόνων και της "δεοντολογίας".

Η δημοσιογραφική και κάθε είδους δεοντολογία είναι ένας γενικός μπούσουλας, μια πυξίδα που δείχνει μια κατεύθυνση, μια ζύμωση μεταξύ προσώπων που αγαπούν και τιμούν αυτού που κάνουν και επιχειρούν να αποκρυσταλλώσουν την εμπειρία για το πως είναι και πως δεν θα έπρεπε να είναι τα πράγματα. Στο τέλος, όμως, πάντα καταλήγει να ορίζεται από ένα σύστημα αναπαραγωγής επαγγελματιών και να μετατρέπεται σε μωσαϊκό νόμο, από πανοπλία καταλήγει σε μια σιδερά παρθένα που αντί να προστατεύει συσφίγγει και συνθλίβει τα εσωτερικά όργανα αυτού που δημιουργήθηκε για να προστατεύει.

Γίνεται ένας εξωσκελετός, μια εκτροπή που απέχει έτη φωτός από το αυθεντικό και ζωτανό πνεύμα που το γέννησε. Και πάνω στην εκτροπή συμβαίνουν και άλλες εκτροπές και καταλήγουμε σε εκτροπές τόσο συχνές που πλέον οι εκτροπές αξιώνουν ότι είναι ο κανόνας. Φτάσαμε στο σημείο να κυριαρχεί η άτυπη δεοντολογία της εκτροπής.

Αυτό συμβαίνει πάντα σε ένα σύστημα που αναπαράγει και που δεν επενδύει στην αυθεντικότητα και τα νέα πρόσωπα. Αυτό συμβαίνει πάντα σε συστήματα που είναι κλειστά και δεν ανανεώνονται ουσιαστικά και όχι για να κερδίσουν τις εντυπώσεις.

Δημοσιογραφική δεοντολογία. Καθημερινά οι πολίτες του κόσμου βυθίζονται σε μια εικονικότητα που δεν έχει καμιά σχέση με τις πραγματικές εξελίξεις και με τις αιτίες τους. Μικροπολιτικές κουβέντες, απεριόριστη έλλειψη σεβασμού στο πρόσωπο, τηλεοπτικά μαγκαζίνο που θρέφουν την κακοήθεια και όποια μικρότητα κουβαλάει μέσα του το ανθρώπινο πλάσμα, κατευθυνόμενες, αναπαραγόμενες ειδήσεις, δημοσιογράφοι περιορισμένης ευθύνης και απεριόριστης δύναμης.

Το 1995 ο 23 τότε Steven Glass εντάσσεται στο δυναμικό του περιοδικού The New Republic, γνωστού για την εγκυρότητά του. Από το 1996 μέχρι και το 1998 γράφει για αυτό 41 άρθρα. Το τελευταίο του με τίτλο "hack Heaven" περιέγραφε την ιστορία του Ian Restil, ενός 15χρονου χάκερ που, αφού εισέβαλε στο ηλεκτρονικό δίκτυο της εταιρίας Jukt Electronics, προσλήφθηκε από την ίδια εταιρία ως υπεύθυνο ηλεκτρονικής ασφαλείας.

Αποκαλύπτεται μετά κόπων και βασάνων ότι όλα τα στοιχεία και πρόσωπα που περιγράφηκαν στο άρθρο ήταν εντελώς φανταστικά και απολύτως κατασκευασμένα.

Μια προσεκτικότερη εξέταση της δουλειάς του Glass αποκάλυψε ότι τουλάχιστον τα 27 από τα 41 κομμάτια του Glass περιείχαν κατασκευασμένα στοιχεία και αναφορές.

Τον Οκτώβριο του 2001, ο Brian Ross του ABC αναφέρεται σε "έγκυρες πηγές" για να σπρώξει την μιλιταριστική ατζέντα της κυβέρνησης Bush. Οι "πηγές" του Ross επιβεβαιώνουν ότι οι επιστολές άνθρακα που στάλθηκαν σε αμερικάνους γεροϋσιαστές και δημοσιογράφους, αποτελώντας το σημαντικότερο ίσως κρούσμα βιοτρομοκρατίας στις ΗΠΑ, περιείχαν

μπεντονίτη, προσθετικό που θεωρήθηκε ότι ήταν σήμα κατατεθέν του βιολογικού οπλοστασίου του Ιράκ όταν ο ίδιος ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου Ari Fleischer επέμενε σθεναρά ότι μπεντονίτης δεν υπήρχε στις επιστολές και όταν κατά ανάγκη οι σύμβουλοι του Fleischer όφειλαν να ήταν οι “πηγές” του Ross.

Φυσικά ο μπεντονίτης δεν μπορεί να είναι σήμα κατατεθέν προγραμμάτων βιολογικών εξοπλισμών και όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων η προέλευση των επιστολών άνθρακα ήταν το αμερικάνικο πρόγραμμα βιολογικών εξοπλισμών ή αν θέλετε πιο κομψά “βιοάμυνας”.

Η ιστορία που έσπρωξε ο Ross και το ABC και η σύνδεση της βιοτρομοκρατίας με το Ιράκ και τον Σαντάμ Χουσεΐν ήταν καθοριστική για να στραφεί η κοινή γνώμη υπέρ του πολέμου στο Ιράκ. Ένα ψέμα για ένα πόλεμο .

Την ίδια περίοδο περίπου, το τότε “ειδησεογραφικό” ελληνικό κανάλι Tempo με διευθυντή τότε το Νίκο Ευαγγελάτο παρουσιάζει ένα συγκλονιστικό ρεπορτάζ μέσα από το εμπόλεμο “Αφγανιστάν”, μια “παγκόσμια αποκλειστικότητα” όπως το κανάλι πομπωδώς διατυμπάνισε. Όπως αποκαλύπτει όμως αργότερα το Ρεπορτάζ χωρίς Σύνορα, οι λήψεις που χρησιμοποιήθηκαν πάρθηκαν στο Πακιστάν. Η ανακοίνωση της ΕΣΗΕΑ έγινε με το γάντι, κρατώντας κάποιες αποστάσεις για να μη σπάσει αυτό που η Μαριάννα Τζιαντζή εύστοχα αποκάλεσε ως “συναδελφική αλληλεγγύη” και που κάποιος άλλος θα μπορούσε να αποκαλέσει ως το παιχνίδι των συμβιβασμών, των υποχωρήσεων, των συγκαλύψεων και των αμοιβαίων ανταλλαγμάτων και συμφερόντων, ή απλά ως “επικρατής ελληνική δημοσιογραφία”.

Η ΕΣΗΕΑ λοιπόν περιέγραψε την εξαπάτηση ως “ακραία εκδήλωση εντυπωσιασμού του κοινού, προϊόν ‘κιτρινισμού’, που στη μάχη του ανταγωνισμού και στο κυνήγι της θεαματικότητας, πολύ συχνά εξοβελίζει την ουσία της δημοσιογραφικής εργασίας, εκθέτει τους δημοσιογράφους και πλήττει την ενημέρωση”. Αααα... ώστε αυτό είναι. Δεν είναι εξαπάτηση ούτε απάτη. Μην χαλάσουμε κιόλας το καλό όνομα της ελληνικής δημογραφίας, μην τραυματίσουμε τη σχέση εμπιστοσύνης του αναγνωστικού, ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού κοινού με τους Έλληνες δημοσιογράφους. Πως θα βγάλουν το τίμια κερδισμένο ψωμί τους μετά τα παιδιά; Φυσικά σε όλη αυτήν την υπόθεση θιγμένος δεν ήταν ούτε η δημοσιογραφία, ούτε η αλήθεια ούτε η ενημέρωση ούτε οι Έλληνες πολίτες αλλά ο τότε δημοσιογράφος του Tempo, Πάνος Πικραμένος, την υπογραφή του οποίου έφερε το πλαστό ρεπορτάζ. Ο ίδιος ισχυριζόμενος ότι κινήθηκε “με αυστηρότητα στα όρια της αλήθειας και της δημοσιογραφικής δεοντολογίας” κατέφυγε στη δικαιοσύνη για να βρει “το δίκιο του” όχι απέναντι στους συναδέλφους του και προϊστάμενους του στο Tempo που σύμφωνα με τον ίδιο έβαλαν εν αγνοία του την υπογραφή του στο κατασκευασμένο ρεπορτάζ αλλά πρώτα απέναντι στο Στέλιο Κούλογλου.

Φαίνεται πως η πρακτική του “ποτέ δεν δαγκώνουμε το χέρι που μας τάζει” έχει μπει για τα καλά στο πετσί της ελληνικής δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

Στις 21 Ιουνίου του 2009, το Βήμα περιέγραψε την επίσκεψη του Τούρκου πρωθυπουργού Ερντογάν στην Αθήνα και την συνάντησή του με τον τότε πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή πριν από τα εγκαίνια του νέου μουσείου της Ακρόπολης. Όπως αναφέρθηκε στο εν λόγω δημοσίευμα, “Το παγωμένο κλίμα που επικρατεί εσχάτως στις ελληνοτουρκικές σχέσεις κατεγράφη, παρά τα χαμόγελα, και κατά την εθιμοτυπική συνάντηση του πρωθυπουργού κ. Κ. Καραμανλή με τον Τούρκο ομόλογό του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν χτες το απόγευμα στο Μέγαρο Μαξίμου...” “..ενδεικτικό της βεβαρημένης ατμόσφαιρας...” “Αν και δεν είχε καταρτιστεί συγκεκριμένη ατζέντα, η συζήτηση κάλυψε όλα τα θέματα του φακέλου ελληνοτουρκικές σχέσεις. Ο Πρωθυπουργός επανέφερε το ζήτημα της λαθρομετανάστευσης που έχει ανέβει πολλές θέσεις στην κυβερνητική ατζέντα.”

Χμμ, ένα δημοσίευμα που θα πρέπει πραγματικά να μας προβληματίζει για το που παν το πράγματα. Να μας προβληματίζει όχι τόσο για την τροπή των ελληνοτουρκικών σχέσεων, αλλά για την ποιότητα και την εγκυρότητα της ενημέρωσης που έχουμε καθώς η περιγραφόμενη επίσκεψη δεν έγινε ποτέ. Το Βήμα, ακολούθησε τα ίχνη της δεοντολογίας της φανταστικής δημοσιογραφίας του Glass.

Ο Ψυχάρης, απολογητικός περιγράφει την πάγια πρακτική της κατασκευής ειδήσεων και της τέχνης της δημοσιογραφικής προφητείας:

“Πολλές εφημερίδες της περασμένης Κυριακής, με πρώτο «Το Βήμα», διέπραξαν μια μνημειώδη γκάφα. Στις πρώτες τουλάχιστον εκδόσεις τους, στα φύλλα δηλαδή που προορίζονται για περιοχές μακράν της πρωτεύουσας, αναφέρονται στη δήθεν συνάντηση Καραμανλή - Ερντογάν, που βεβαίως δεν έγινε καθώς ο πρωθυπουργός της Τουρκίας ματαίωσε την τελευταία στιγμή την επίσκεψή του στην Αθήνα...

Πώς έγινε το λάθος: Η μεγάλη αυτή γκάφα οφείλεται στο ότι οι εφημερίδες της Κυριακής, λόγω του μεγάλου αριθμού φύλλων κυκλοφορίας, αρχίζουν να εκτυπώνονται από το πρωί του Σαββάτου. Έτσι, πολλές φορές αναφέρονται σε συναντήσεις και άλλες δραστηριότητες ως εάν επρόκειτο για γεγονότα. Τέτοια περιστατικά έχουν συμβεί πολλές φορές και δυστυχώς τα παθήματα δεν έχουν γίνει μαθήματα”.

Άααα, τώρα κατάλαβα. Άλλο, εντελώς άλλο η δημοσιογραφική δεοντολογία και άλλο η δημοσιογραφική πρακτική.

Μέσα σε όλα αυτό το κλίμα και σύμφωνα με τη σατιρική εκπομπή Ράδιο Αρβύλα, ο μαχητής της πρωινής ζώνης ενημέρωσης, Γιώργος Αυτιάς, συνομιλεί ζωντανά επί τρεις μέρες με το ίδιο βίντεο του Νομάρχη Θεσσαλονίκης Ψωμάδη, έτσι για να το κάνουμε το θέμα της δεοντολογίας λίγο πιο φολκλόρ. Υπάρχει λέξη που να περιγράφει όλα αυτά τα φαινόμενα και τα δεκάδες άλλα που δεν εντοπίστηκαν πέρα από την λέξη “εκτροπή”, ανερευθρίαστη, σκόπιμη και ανεξέλεγκτη εκτροπή;

Σε κάποιο άλλο ενσταντανέ τηλεοπτικού δημοσιογραφικού παραληρήματος, ο Ιορδάνης Χασαπόπουλος από υπερβολή, προχειρότητα, σκοπιμότητα ή απλά αδυναμία συγκροτημένου προφορικού λόγου, μεταμορφώνει τρεις φορές ένα συμβάν κατά τη διάρκεια μιας εκπομπής: Λέει λοιπόν «και παίζεις το ένα αυτοκίνητο που κήκε, το βαν της ΕΡΤ, πέντε αναρχικοί που πέταξαν μια μολότωφ μέσα?». Έπειτα για το ίδιο συμβάν: «10 εξωκοινοβουλευτικοί πήγαν έκαψαν ένα αυτοκίνητο και χτύπησαν 5 αστυνομικούς» αποφασίζοντας τελικά πως στο συμβάν «κυριάρχησαν οι εκατό άνθρωποι που πήγαν προπηλάκισαν τον Κακλαμάνη και έσπασαν 5 αυτοκίνητα» (πηγή Ράδιο Αρβύλα). Λέγοντας εξωκοινοβουλευτικούς φυσικά ο Χασαπόπουλος εννοεί την εξωκοινοβουλευτική αριστερά την οποία, παραδίδοντας απλά μαθήματα πολιτικής άγνοιας, εξισώνει εξ ολοκλήρου με τα αναρχικά κινήματα. Έλα μωρέ τώρα, τηλεόραση κάνουμε, τι μας νοιάζουν τα πραγματικά στοιχεία και η πραγματικότητα γενικότερα; Αφού την κόβουμε και την ράβουμε στα μέτρα μας έτσι και αλλιώς...

Μα είναι τρελοί αυτοί οι Ρωμαίοι που θα έλεγε και ο Αστερίξ.

Οι μαθητευόμενοι μάγοι της παραπληροφόρησης δε σταματάν ποτέ και πουθενά. Η πληροφοριακή καταιγίδα που λέγεται wikileaks απελευθερώνει ανάμεσα σε άλλες πληροφορίες και την Αμερικανική οπτική για την Άνγκελα Μέρκελ η οποία περιγράφεται ως πολιτικός τεφλόν. Παρότι σε γενικές γραμμές η αναφορά στη Μέρκελ δεν είναι και η πιο δηκτική σε σχέση με τις αναφορές σε άλλους πολιτικούς ηγέτες, η εναρκτήρια γραμμή της είναι αρκούντως ειρωνική: Η Μέρκελ περιγράφεται ως «risk averse and rarely creative» (αποστρέφεται τα ρίσκα και σπανίως είναι δημιουργική). Οι Μ. Ιγνατίου - Μ. Αγγελίνη αναφερόμενοι στο Έθνος ακριβώς σε αυτή την εναρκτήρια πρόταση, την παραποιούν αλλάζοντας τη λέξη σπανίως με τη λέξη δημιουργική, παραλλάζοντας πλήρως το νόημα της και απαλείφοντας τις αρνητικές χροίες της, όπως άλλωστε και οι ίδιοι τονίζουν. Σύμφωνα με τους Ιγνατίου-Αγγελίνη

«Οι αναφορές για την Ανγκελα Μέρκελ δεν είναι αρνητικές: «Αποφεύγει τα ρίσκα αλλά είναι σχετικά δημιουργική». Πέντε μέρες αργότερα (4/12/2010) το Έθνος online αποδίδει πιστότερα το περιεχόμενο της επίμαχης πρότασης: «Η καγκελάρια Ανγκελα Μέρκελ χαρακτηρίζεται «άτολμη και σπανίως δημιουργική». Καμία διόρθωση ή απολογία δε γίνεται όμως για την παραποίηση ή απλώς σφάλμα (δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω τι από τα δύο) Ιγνατίου-Αγγελίνη.

Στις 30-11-2010 θέτω με ανώνυμη ηλεκτρονική επιστολή μου υπ' όψη της ΕΣΗΕΑ την περίπτωση μεγαλοδημοσιογράφου που κατά την προσωπική μου κρίση και μόνο και χωρίς να έχω πλήρη γνώση των συνθηκών εξασφάλισης ή μη άδειας αναδημοσίευσης φαντάζει παράβαση του άρθρου 6,γ του κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας. Η επιστολή περιέχει πλήρη ανάλυση και παράθεση λέξη προς λέξη των αυθεντικών πηγών σε επτά κείμενα του εν λόγω δημοσιογράφου. Σε άλλες χώρες η λογοκλοπή θεωρείται πολύ μα πολύ σημαντική παράβαση του κώδικα. Εδώ η ΕΣΗΕΑ δεν έκρινε καν σκόπιμο να γνωστοποιήσει στον ανώνυμο αποστολέα ότι έλαβε την επιστολή, ότι θα κρίνει το περιεχόμενο τους και το αν αυτό στοιχειοθετεί περίπτωση λογοκλοπής και ότι θα πράξει τα δέοντα.

Αναρωτιέται εύλογα λοιπόν κανείς το κατά πόσο εποπτικά όργανα όπως η ΕΣΡ, η ΕΣΗΕΑ κ.λ.π είναι θεματοφύλακες δεοντολογίας ή απλά πιόνια μικρών και μεγάλων συμφερόντων.

Μέσα σε όλο αυτό το κλίμα απόλυτα δικαιολογημένης αμφισβήτησης, εφημερίδες κλείνουν ενώ τα τηλεοπτικά κανάλια με απίστευτα χρέη ρουφάν έμμεσα λεφτά φορολογουμένων για να συνεχίζουν να στηρίζουν το καθεστώς. Η φιλοκυβερνητική Ελευθεροτυπία ξαφνικά γεμίζει με «αντικαθεστωτικούς» δημοσιογράφους και κείμενογράφους που χαϊδεύουν το αυτιά των αναγνωστών που θέλουν αίμα. Γιατί το κάνουν; Αναδιαπραγματεύονται με τους προδομένους, εξαπατημένους και χρησιμοποιημένους αναγνώστες τους ώστε να έχουν θέση στον κόσμο της «επόμενης μέρας», ένα ακόμη δείγμα δημοσιογραφικού τυχοδιωκτισμού.

Με ελάχιστες εξαιρέσεις, δε νιώθω λύπη για τα έντυπα που κλείνουν. Οι αργυρώνητοι δημοσιογράφοι και οι εγκάθετοι μεγαλοεκδότες τους πούλησαν τους αναγνώστες τους στο σύστημα σαν να ήτανπραμάτεια τους. Πόσο μάλλον τη δημοσιογραφική τους δεοντολογία. Αντί να παρέχουν ένα παράθυρο στον κόσμο, έγιναν πόρτες ασφαλείας της εξουσίας. Πλούτισαν παράγοντας λάσπη, προπαγάνδα, συγκάλυψη, παραπληροφόρηση, προπαγάνδα. Δεν είναι για λύπηση. Ούτε καν για οίκτο. Ελπίζω να τους ακολουθήσει στο δρόμο προς τη και ο τηλεοπτικός οχετός, να λυτρωθούμε από δαύτους.

Μη γελιέστε. Δεν αρκεί κανένα όνομα για την απόλυτη εγκυρότητα της κάθε είδησης. Ο αναγνώστης οφείλει να συμβάλλει σε μια ποιοτική, κριτική, διαδραστική και διαρκή διαδικασία ενημέρωσης. Η διαρκής επαγρύπνηση και η ασκήση στην κριτική σκέψη είναι τα ζητούμενα τόσο για τους δημοσιογράφους όσο και για τους αναγνώστες και φυσικά και λίγη ηθική δεν βλάπτει. Δεν υπάρχει ο θεός της εγκυρότητας ή της δεοντολογίας. Ζούμε σε ένα δυναμικό οργανισμό και όπως τον φτιάχνουμε έτσι ακριβώς θα γίνει. Θεσμοί και δεοντολογίες δεν αρκούν όταν χαθεί το πρόσωπο, η ηθική του στάση και η σκέψη του, όταν κάθε πεδίο δράσης γίνεται ένα ξέφραγο αμπέλι για καραγκιόζηδες αριβίστες που επικαλούνται ανερυθρίαστα την ίδια ακριβώς επαγγελματική δεοντολογία και ηθική εξαντλώνοντας κάθε διαπροσωπική σχέση, κάθε υποχρέωση και κάθε “συναδελφική αλληλεγγύη”, κάθετη ή οριζόντια για να εξοντώσουν τους ανταγωνιστές τους ή τους ιδεολογικούς τους αντιπάλους.

Όπως είπε και κάποιος Αριστοτέλης κάποτε “φίλος μεν Πλάτων, φίλτερά δ' αλήθεια”.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο σε μία παράγραφο 130 λέξεων.

2. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, δε νιώθω λύπη ... να λυτρωθούμε από δαύτους: α. με ποια μέθοδο αναπτύσσει ο συγγραφέας την παράγραφο; β. Η δημοσιογραφική ... προστατεύει: να βρείτε τα δομικά στοιχεία της παραγράφου.
3. συνθλίβει, βυθίζονται, κερδισμένο, προπηλάκισαν, γνωστοποιήσει: να γράψετε τα ανώνυμα των λέξεων.
4. «Στο τέλος, όμως, πάντα (η δεοντολογία) καταλήγει να ορίζεται από ένα σύστημα αναπαραγωγής επαγγελματιών και να μετατρέπεται σε μωσαϊκό νόμο»: αφού παραθέσετε σύντομα τη θεωρία της ενεργητικής και παθητικής σύνταξης, να εντοπίσετε το είδος που ακολουθείται στην παραπάνω πρόταση και να την μετατρέψετε στην αντίθετή της.
5. «Δεν υπάρχει ο θεός της εγκυρότητας ή της δεοντολογίας. Ζούμε σε ένα δυναμικό οργανισμό και όπως τον φτιάχνουμε έτσι ακριβώς θα γίνει. Θεσμοί και δεοντολογίες δεν αρκούν όταν χαθεί το πρόσωπο, η ηθική του στάση και η σκέψη του». Με αφορμή το παράθεμα αυτό να αναπτύξετε τις απόψεις σας αναφορικά με τους παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν αρνητικά τη δεοντολογία των δημοσιογράφων, αλλά και να προτείνετε τρόπους, ώστε να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο σε ένα κείμενο 550 περίπου λέξεων.

ΔΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ

N. Ρουσάκης

Φιλολογικό Φροντιστήριο